

Redogörelse till riksdagen 2023/24:VPN1

Verksamhetsredogörelse för Valprovsnämnden 2023

Till riksdagen

Valprovsnämnden ska enligt 13 § lagen (2012:880) med instruktion för Valprovsnämnden senast den 22 februari varje år lämna en redogörelse till riksdagen för sin verksamhet under det senaste kalenderåret. I redogörelsen ska nämnden även redovisa verksamhetens kostnader.

Nämnden lämnar härmed följande redogörelse till riksdagen.

Stockholm den 6 februari 2024

Svante O Johansson
ordförande

Cecilia Persson
kanslichef

Arbetsuppgifter

Grundläggande bestämmelser om Valprovningssnämnden finns i regeringsformen, riksdagsordningen (när det gäller val inom riksdagen) och kommunallagen (2017:725). De bestämmelser som primärt reglerar Valprovningssnämndens organisation och verksamhet finns i 14 och 15 kap. vallagen (2005:837). De materiella reglerna i olika frågor som rör allmänna val är i allt väsentligt samlade i vallagen. I lagen (2012:880) med instruktion för Valprovningssnämnden finns ett antal bestämmelser om bl.a. uppgifter, sammansättning, arbetsordning, ärendenas handläggning och ersättningsfrågor. Sedan den 15 april 2013 finns det en arbetsordning för nämnden med bestämmelser om bl.a. delegering av beslutanderätt samt ärendeförteckning och aktbildning. Nämnden har ställning som förvaltningsmyndighet i regeringsformens mening, och förvaltningslagen (2017:900) är tillämplig på handläggningen av ärenden hos nämnden.

Valprovningssnämnden är den enda instans som prövar överklaganden av beslut av Valmyndigheten och länsstyrelserna om fastställande av utgången av riksdagsval, regionfullmäktigeval, kommunfullmäktigeval, sametingsval, val till Europaparlamentet och folkomröstningar. Detsamma gäller beslut med anledning av särskilda förrättningar där efterträdare för avgångna ledamöter utses m.m.

Nämndens uppgift som klagoinstans omfattar även en rad administrativa valärenden, där talan mot myndigheternas avgöranden kan föras särskilt. Exempel på detta är beslut som rör valkretsindelning, fördelning av antalet mandat på valkretsar, valdistriktsindelning, registrering av partibeteckning, anmälan av kandidater och anmälan om deltagande i val.

Vid sidan av uppgiften som klagoinstans ligger det på Valprovningssnämnden att pröva behörigheten hos riksdagsledamöter och ersättare för ledamöter (4 kap. 11 § regeringsformen) samt att granska bevis för riksdagsledamöter eller ledamöter i Europaparlamentet och ersättare som utfärdas av Valmyndigheten (14 kap. 30 § vallagen).

Sammansättning

Valprovningssnämnden består av en ordförande, som ska vara eller ha varit ordinarie domare och som inte får tillhöra riksdagen, och sex andra ledamöter. Ledamöterna väljs efter varje ordinarie riksdagsval, så snart valet har vunnit laga kraft, för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Ordföranden väljs särskilt.

För ordföranden utses en ersättare i samma ordning och under samma villkor som gäller för valet av ordförande. Suppleanter för övriga sex ledamöter i nämnden utses enligt de regler som gäller för riksdagens organ i allmänhet. Även frågor om i vilken ordning suppleanter ska kallas in och om kompletteringsval bestäms av de allmänna reglerna. Dessa förutsätter ett nomineringsförfarande på parlamentarisk grund.

För de sex ledamöterna ska lika många suppleanter utses. Riksdagen kan emellertid efter förrättat val av suppleanter genom ett särskilt beslut bestämma att antalet suppleanter ska utökas. De nya suppleanterna ska då väljas så snart som möjligt.

Under 2023 hade nämnden två olika sammansättningar (ledamöter enligt val den 13 mars 2019 och ledamöter enligt val den 23 mars 2023):

Sammansättning enligt val den 13 mars 2019

Ordförande

Annika Sandström, f.d. kammarrättslagman

Ersättare för ordföranden

Svante O Johansson, justitieråd

Ledamöter

Hans Ekström, riksdagsledamot (S)

Bengt-Anders Johansson, f.d. riksdagsledamot (M)

Linus Sköld, riksdagsledamot (S)

Ewa Thalén Finné, f.d. riksdagsledamot (M)

Mattias Bäckström Johansson, riksdagsledamot (SD)

Jessica Wetterling, riksdagsledamot (V)

Suppleanter

Agneta Börjesson, f.d. riksdagsledamot (MP)

Eva Bengtson, f.d. riksdagsledamot (M)

Sanne Lennström, riksdagsledamot (S)

Krister Hammarbergh, f.d. riksdagsledamot (M)

Michael Rubbestad, riksdagsledamot (SD)

Joakim Johansson (S gruppkansli)

Sammansättning enligt val den 23 mars 2023

Ordförande

Svante O Johansson, justitieråd

Ersättare för ordföranden

Malin Bonthron, justitieråd

Ledamöter

Fredrik Lindahl, riksdagsledamot (SD)
Hans Ekström, riksdagsledamot (S)
Krister Hammarbergh, f.d. riksdagsledamot (M)
Sanne Lennström, riksdagsledamot (S)
Michael Rubbestad, riksdagsledamot (SD)
Joakim Johansson (S gruppkansli)

Suppleanter

Andreas Exner (SD)
Jessica Wetterling, riksdagsledamot (V)
Hanna Nilsson (SD)
Anders Ådahl, riksdagsledamot (C)
Tuve Skånberg, f.d. riksdagsledamot (KD)
Jan Riise, riksdagsledamot (MP)

Kansliorganisationen

Kanslichef

Cecilia Persson, f.d. rådman (t.o.m. 2023-03-31)

Huvudföredragande

Cecilia Persson, f.d. rådman

Fasta föredragande

Lars Widlund, föredragande vid riksdagens konstitutionsutskott
Kirsten Dieden, hovrättsassessor och föredragande vid riksdagens socialutskott
Johan Sehlström, föredragande vid riksdagens utskottsavdelning (tjänstgjorde inte under 2023)
Catarina Molin, föredragande vid riksdagens utbildningsutskott
Elisabeth Johansson, föredragande vid riksdagens finansutskott
Emma Hellman, föredragande vid riksdagens civilutskott
Anna Blomdahl, föredragande vid riksdagens trafikutskott
Anna Sollerborn, föredragande vid riksdagens miljö- och jordbruksutskott
Elizabeth Lindell, föredragande vid riksdagens justitieuutskott

Extra föredragande

Madeleine Gabrielson, f.d. utskottsråd i riksdagens miljö- och jordbruksutskott

Henrik Berthels, jurist och rättssakkunnig vid konsumentenheten vid Finansdepartementet

Fredrik Jonsson, föredragande i riksdagens näringsutskott

Hanna Hallonsten, justitiesekreterare i Högsta domstolen

Sofie Westlin, rådman i Nyköpings tingsrätt och justitiesekreterare i Högsta domstolen

Joakim Hall, åklagare och utredningssekreterare

Martin Abrahamsson, jurist hos Valmyndigheten

Nathalie Stenmark, hovrättsassessor och föredragande hos JO

Albert Pettersson, kammarrättsassessor och föredragande hos JO

Olle Molin, kammarrättsassessor och föredragande hos JO

Samtliga extra föredragande tjänstgjorde t.o.m. den 31 mars 2023.

Sekreterare

Agota Földes, utskottshandläggare vid riksdagens näringsutskott

Extra sekreterare

Ritva Järvi, chefssekreterare vid riksdagens kammarkansli

Assistent

Tony Holmstedt, utskottsassistent vid riksdagens konstitutionsutskott (t.o.m. 2023-02-28)

Extra assistenter

Hillevi Axelsson, riksdagsguide och studerande

Britt-Marie Henriksson, f.d. utskottsassistent (t.o.m. 2023-03-31)

Karl Lindstam, studerande (t.o.m. 2023-03-31) (tjänstgjorde inte under 2023)

Förrättningar och sammanträden

Valprövningsnämnden hade under året elva protokollförda förrättningar. Av dessa avsåg fem sammanträden i fysisk form i riksdagens lokaler. En förrättning avsåg beslut per capsulam, vilket innebär att ärendena avgjordes genom

kontakter mellan ordföranden och de övriga ledamöterna.¹ Fem förrättningar avsåg bevisgranskning av nya ledamöter eller ersättare i riksdagen eller EU-parlamentet. Bevisgranskningarna gjordes av ordföranden.

Överklaganden

Överklaganden efter de allmänna valen 2022

Valprövningsnämnden avslutade sitt arbete med de inkomna överklagandena efter de allmänna valen 2022 den 15 februari 2023.

Antalet överklaganden efter de allmänna valen 2022, ca 440 stycken, var det näst största i nämndens historia, dvs. sedan 1976 när Valprövningsnämnden prövade överklaganden av val för första gången. Av dessa överklaganden kom 3 in 2023.

Valprövningsnämnden fattade under 2022 beslut i drygt 350 av de inkomna överklagandena. Resterande överklaganden avgjordes under 2023.

Övriga överklaganden

De sju övriga överklaganden som kom in till nämnden 2023 avsåg frågor om att utse ny ersättare i kommunfullmäktige, avregistrering av partibeteckning och ändring av valdistrikt.

Inkomna överklaganden i samband med allmänna val 1976–2022

Av tabellen nedan framgår antalet överklaganden som kommit in till nämnden i samband med allmänna val sedan 1976.

Inkomna överklaganden i samband med val under åren 1976–2022

År	EU-parlamentet	Riksdagen	Kommunfullmäktige	Regionfullmäktige	Övriga överklaganden ²	Totalt
1976		1	6	2		9
1979		4	6	0		10
1982		5	6	3		14
1985		5	10	3		18
1988		0	7	1		8
1991		7	9	2		18
1994		8	13	6		27
1998		9	16	7		32
1999	1					1
2002		9	16	5		30
2004	3					3

¹ I enlighet med 10 § lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden och 3 § andra stycket nämndens arbetsordning av den 10 april 2013.

² För åren 1976–2014 finns inte övriga överklaganden särskilt redovisade.

År	EU-parlamentet	Riksdagen	Kommunfullmäktige	Regionfullmäktige	Övriga överklaganden ²	Totalt
2006		5	13	7		25
2009	5					5
2010		117	92 ³			209
2014	15	19	43	19		96
2018		490	137	96	44	767
2019	21 ⁴		6		37	64
2022		148	149⁵	110	31	438

Valprövningsnämndens erfarenhetsrapport efter 2022 års val

Valprövningsnämnden tar sedan 2010 fram en erfarenhetsrapport efter att arbetet med överklagandena slutförts.

I mars 2023 presenterades nämndens promemoria Erfarenheter av prövningen av överklaganden i samband med 2022 års allmänna val (dnr 12-2023). I promemorian redovisas statistiska uppgifter om överklaganden som kom in till nämnden före och efter valåret 2022 samt överklaganden och skrivelser som kom in i samband med 2022 års val. Här redovisas också 2022 års överklaganden mer utförligt. I promemorian tar nämnden också upp frågor som anknyter till bestämmelser i vallagen (2005:837) eller annan lagstiftning och som på ett eller annat sätt aktualiserats under arbetet med prövningen av överklagandena. Slutligen ges i promemorian dels en beskrivning av den organisation som bistod nämnden i arbetet med överklaganden 2022 och början av 2023, dels nämndens synpunkter på och förslag till utveckling av kansliverksamheten.

Granskning av bevis

Nämnden granskade vid olika tillfällen under 2023 bevis för fyra nya ledamöter och fyra nya ersättare för ledamöter i riksdagen.

I samtliga fall fann nämnden att bevisen blivit utfärdade i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen.

Remiss

Valprövningsnämnden fattade under 2023 beslut om ett remissutlåtande över promemorian Frågor om val till Sametinget (Ds 2023:4).

³ I antalet 92 ingår de överklaganden som gällde landstingsvalet.

⁴ Antalet inkomna överklaganden av EU-valet 2019 samt totalsumman har angetts felaktigt i tabellen på s. 6 i verksamhetsredogörelsen för Valprövningsnämnden 2022 (redog. 2022/23:VPN1). De rätta antalen ska vara 21 respektive 64.

⁵ Antalet inkomna överklaganden av valen till kommunfullmäktige ska rätteligen vara 149 eftersom ytterligare ett överklagande som gäller valresultatet kom in först 2023.

Konstitutionsutskottets uppföljning av 2022 års val

Konstitutionsutskottet beslutade den 25 maj 2023 att genomföra en uppföljning av 2022 års val och tillsatte för detta ändamål en arbetsgrupp inom utskottet, bestående av en representant från varje parti för att genomföra uppföljningen (prot. 2022/23:53). Uppföljningen ska enligt utskottets beslut avse administrativa och organisatoriska frågor som rör överklagande av val och de övriga frågor gruppen själv bestämmer, dock inte frågor som kan komma att utredas av en kommitté under regeringen. Resultatet av uppföljningen ska redovisas för utskottet under första kvartalet 2024.

Valprovsnämndens tidigare ordförande Annika Sandström, ordföranden Svante O Johansson och ersättaren Malin Bonthron kallades till arbetsgruppens möte den 21 november 2023. Vid mötet informerade dessa och svarade på frågor från arbetsgruppen om arbetet med överklagandena efter 2022 års val.

Valprovsnämndens webbplats och webbformulär för överklagande

Valprovsnämnden har sedan våren 2019 en webbplats som är en del av riksdagens webbplats. Denna har ett system där nämndens avgöranden kan publiceras. På denna plats finns information om nämnden och om hur man överklagar ett beslut till nämnden. Samtliga beslut som nämnden avgjort sedan 1975 finns publicerade. Besluten publiceras fortlöpande.

I samband med att riksdagen under 2023 lanserade en ny webbplats uppdaterades nämndens webbplats.

Nämnden publicerar också uppgifter om samtliga överklaganden som kommer in efter de allmänna valen. Uppgifterna publiceras när tiderna för överklagande har gått ut. De publiceras även på nämndens fysiska anslagstavla som finns i entrén till Riksdagsbiblioteket.

En nyhet i samband med valen 2022 var ett nytt förfarande för överklaganden, som innebar att överklaganden kunde anmälas via ett standardiserat webbformulär, utöver möjligheten att överklaga via e-post eller brev. En övervägande majoritet av de överklaganden som kom in efter 2022 års allmänna val skickades in genom det nya webbformuläret.

Inför EU-valet i juni 2024 har ett nytt webbformulär tagits fram. Detta kommer att publiceras på webbplatsen i samband med EU-valet.

Riksdagsförvaltningens kanslistöd till Valprovsnämnden

Enligt 1 § tredje stycket g och 2 § 5, 7 och 8 lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen ska förvaltningen biträda bl.a. Valprovsnämnden i olika avseenden. Enligt 2 § sista stycket ska Riksdagsförvaltningen ge nämnden tillfälle att lämna synpunkter på behovet av resurser.

Enligt 7 a § samma lag ska Riksdagsförvaltningen träffa en överenskommelse med var och en av riksdagens nämndmyndigheter om förvaltningens kanslistöd till nämndmyndigheten.

En skriftlig överenskommelse mellan Valprövningsnämnden och förvaltningen ingicks för första gången den 5 februari 2014 och därefter den 19 november 2015.⁶ Den förnyades den 31 maj 2018.⁷

Den senaste överenskommelsen ingicks i januari 2022.⁸ Denna gäller t.o.m. den 31 december 2024. En uppföljning av överenskommelsen pågår (februari 2024).

Överenskommelsen förlängs automatiskt med ett kalenderår i taget om ingen part skriftligen säger upp överenskommelsen senast tre månader före ett kalenderårsskifte. Parterna ska löpande (dock minst vartannat år) följa upp överenskommelsen och vid behov omförhandla den.

Resultaträkning för Valprövningsnämnden 2022 och 2023

Som framgår av utfallsrapporten på nästa sida var kostnaderna för arvoden till uppdragstagare respektive ledamöter 840 427 respektive 29 026 kronor under 2023. Kostnaderna var således betydligt lägre än motsvarande kostnader för 2022, se utfallsrapporten. Kansliorganisationen var i vanlig ordning förstärkt i samband med de allmänna valen 2022 och merparten av arbetet med överklaganden gjordes under 2022. Under 2023 hade nämnden 11 protokollförda sammanträden eller förrättningar, vilket kan jämföras med 57 under 2022. Sammantaget har dessa omständigheter resulterat i att kostnaderna för 2023 har varit lägre än motsvarande kostnader för 2022.

Kansliet hade förutom en kanslichef på heltid ytterligare fyra personer, två föredragande och två assistenter, som tjänstgjorde på deltid under januari–mars 2023. En av föredragandena tjänstgjorde genom ett s.k. kompetensutbyte med Valmyndigheten. Kompetensutbytet pågick under september–december 2022 samt under de tre första månaderna 2023. Gruppen föredragande, sekreterare och assistenter, både ordinarie och extra, bestod under denna period av ett tjugotal personer, vilket är mer än en fördubbling jämfört med de år det inte varit valår.

Utfallsrapport Valprövningsnämnden 2022 och 2023

År	2022	2023
Arvoden uppdragstagare	1 344 090	840 427
Arvoden riksdagsledamöter	103 604	29 026
Avgift Trygghetsstiftelsen	1	13
Böcker – utomstatliga	8 038	0

⁶ RDF dnr 1802-2012/13 och RDF dnr 1782-2014/15.

⁷ RDF dnr 1782-2014/15, VPN dnr 31-2018.

⁸ RDF dnr 362-2021/22, VPN dnr 41-2021.

År	2022	2023
Enklare förtäring, livsmedel	2 266	2 817
Flygkostnader inrikes	26 907	21 126
Hotellkostnader inrikes	1 675	1 420
Inrikes skattefria bilersättningar	426	3 691
Inrikes skattepliktiga bilersättningar	299	2 245
Inrikes skattepliktiga traktamenten	300	2 100
Intern representation inkl. moms	0	1 125
Lagstadgade arbetsgivaravgifter löner (motkonto 2562)	101 929	95 802
Lagstadgade arbetsgivaravgifter arvoden (motkonto 2562)	32 552	9 120
Marktransporter m.m. inrikes	807	3 970
Premie till Nämnden för statens avtalsförsäkring	0	96
Särskild löneskatt löner (över 65 år)	102 489	53 783
Taxi inrikes	0	436
Tågstnader inrikes	9 207	1 811
Administrativa konsulter – inomstatliga	190 150	0
Summa	1 924 740	1 069 007
<i>Budget</i>	<i>1 419 494</i>	<i>1 633 805</i>